

КОЗАЦЬКІ ТРАДИЦІЇ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЮНАЦТВА

Малеваний М.М.

Україна, м. Запоріжжя, КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР

Мальована Л.І.

Україна, м. Запоріжжя, Запорізька спеціалізована школа І-ІІІ ст. №100, вчитель української мови

Актуальність обраної теми обумовлена новими підходами до формування підростаючого покоління українців, виховання особистості громадянина та патріота незалежної держави.

Важливою складовою духовності українського юнацтва є кращі традиції українського, зокрема – запорозького, козацтва, які в сучасному своєму стані поєднують як традиції минулого, так і той сучасний досвід виховання, що в майбутньому може перетворитися в стійкий феномен (традицію) загальнонаціональної виховної системи.

Основою системи виховання в сучасній Україні має стати національна ідея консолідації всіх верств населення – громадян України в сучасну українську політичну націю, підґрунтям життєдіяльності якої є процес творення держави як суверенної і незалежної, демократичної соціальної та правової. Саме у такому напрямку і ввели свою боротьбу за створення незалежної держави кращі сини запорозького козацтва у минулому.

Досвід роботи, накопичений останніми роками в місті Запоріжжі, у школі «Джур» (В. Наріжний), «Молодій Січі» (А. Шеремет), школі «Спас» (К. Рижов), «Січовому колегіумі», навчально-виховному центрі «Запорозька Січ» показує високу ефективність козацького виховання. Проведення різноманітних спортивних, рукопашних ігор, розваг та змагань, які проводяться в школах і літніх козацьких таборах, гартують волю і характер молоді, розвивають духовність та інтелект, виховують витримку, наполегливість, вміння доводити справу до кінця. Спортивно-фізичні ігри прямо та опосередковано впливають на формування інтелектуального рівня юного українця, на розумовий і фізичний розвиток особистості.

У козацькому світогляді провідними були ідеї Бога, Батьківщини, переконання у торжестві народної правди, добра над злом і кривдою, ідеалом незалежності України, свободи особистості. Козацький світогляд ґрунтувався на таких поняттях, як Бог, Україна, держава, людина, народ, воля, віра, любов, ненависть до ворогів, природа, добро, космос. Зраду Батьківщини, рідної землі, лицарського товариства козаки вважали найтяжчим злочином перед громадою, народом. Козацький світогляд плекав ідеали братства, побратимства, єдності для досягнення шляхетних цінностей. Саме такий світогляд і такий козацький характер формують у своїх вихованців сучасні козацькі запорізькі організації.

В народній пам'яті, в свідомості і реальному житті збереглися такі правила, які стали законами кодексу лицарської честі для сучасних вихованців козацьких шкіл.

любов до батьків, рідної мови, вірність у коханні, дружбі, побратимстві,
товаришуванні, ставлення, до Батьківщини, України;
поважливе ставлення з підкресленою ввічливістю до дівчини, жінки, бабусі;
готовність захищати слабших, турбуватися про молодших,
вболівати за дітей, їхню долю;
непохитна вірність ідеям, принципам народної моралі, духовності (правдивість і справедливість, скромність і працьовитість,
культ волелюбних заповідей батьків і дідів, вшанування пам'яті загиблих та ін.);
відстоювання повної свободи і незалежності особистості, народу, держави;
турбота про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі;
прагнення робити пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних і культурних закладів;
цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, постійне самовдосконалення і самореалізація в ім'я підвищення добробуту народу;
уміння скрізь і всюди поступати благородно, шляхетно, проявляти доброзичливість і добродійність, інші чесноти;

Такі високі якості виховуються з найбільш раннього віку на всіх ступенях козацької системи навчання і виховання козацького бойового мистецтва «Спас». Програма навчання містить у собі:

1. Звичай Спас. Історія козацького бойового Звичаю Спас.
2. Оздоровчі системи Спасу.
3. Традиції проведення народних свят.

4. Психофізична система «Кремін» та «Гойдка».
5. Психоенергетичні системи козаків-характерників «Дніпровські пороги».
6. Робота із стихіями.
7. Тактика і техніка козацького бойового мистецтва «Спас».
8. Бойове мистецтво «Спас», типові кидки та удари бойового мистецтва «Спас», робота з традиційною козацькою зброєю (ніж, палиця, нагайка, шабля, щип, булава).
9. Стрільба з арбалета, лука, пістолета, гвинтівки.
10. Правила проведення бою «Лави на лаву», методика підготовки лавних бійців.
11. Тактика і техніка козацького бойового мистецтва «Спас».
12. Кінна виїздка, володіння зброєю верхи на коні.
13. Школа виживання в природних умовах.

Традиції Запорозьких козаків славились не тільки своїм військовим мистецтвом, легендарною хоробрістю, сміливістю та мужністю у битвах, а також своїми яскравими танцями, мелодійними піснями, глибокими думами. Тому у школі «Спас» комплексно підходять до підготовки своїх учнів.

Сьогодні «спасівці» регулярно беруть участь у різних культурно-мистецьких заходах, фестивалях, конкурсах. Це і програма дитячого мистецтва «Зоряний шлях», і фестиваль народного мистецтва «Хортиця», і фольклорний фестиваль «Сила України». Учні школи «Спас» брали участь і в театральних проектах. Зокрема у постановці театром ім. В.Г. Магара героїчної саги «Тарас Бульба» і «Дума про Тараса». «Спасівцями» створено театр козацького бою «Запорозький Спас» та фольклорний театр «Козацька Коляда». У школі «Спас» робиться все, аби вихованці могли взяти максимум від неповторної козацької культури з її традиціями хоробрості, стійкості, мужності.

Минуле у запорозьких козаків було легендарним. Майбутнє сучасних козаків – уселяє надії. Глибоко пізнавши шляхи формування в козаків моралі, сили волі і творчо застосувавши їх у сучасних умовах, козацькі школи, осередки, організації досягають значних успіхів у формуванні активних, енергійних інтелектуально розвинених і морально загартованих громадян незалежної України. Виховання морально цілісних і стійких, сильних духом юнаків і дівчат цілком можливе в наш історичний час і в майбутньому, бо «Козацькому роду нема переводу». А щоб запорозький козацький рід не перевівся, в Запоріжжі уже 15 років працює дитячо-юнацька спортивна школа козацького бойового мистецтва «Спас». Це перша в світі і поки ще єдина школа зі слов'янських єдиноборств. Навчаючись у школі «Спас», діти пишуть реферати з історії

козацтва, традиційної козацької зброї, звичаїв запорожців. Для учнів проводяться круглі столи, конкурси з історії козацтва. Аби урізноманітнити дозвілля дітей, у школі «Спас» розроблені екскурсійні маршрути по Запоріжжю, острові Хортиця, по Запорозьких Січах. Вихованці школи беруть участь у піших, кінних та водних краєзнавчих походах по Україні.

Традиційно на Святій Хортиці Запорізька школа козацького бойового мистецтва «Спас» ВГО «Всеукраїнської організації «Спас» організовує вишкільні табори для дітей та молоді. Виховання в таборі базується на духовній спадщині наших славних предків – запорозьких козаків, вікових традиціях лицарів – захисників Матері-землі та оборонців Краю. Щорічний табір-рейд «Хортицька Січ» проводиться з 1 по 10 липня. Табір розташований в мальовничих плавнях Хортиці, між озерами та Дніпром. Пройти вишкіл за програмою козацького бойового мистецтва «Спас» з'їжджаються молодики з різних регіонів України, а також з інших країн. Діти з задоволенням опановують козацькі бойові мистецтва. З ранку до вечора таборяни навчаються прийомам козацького бойового мистецтва «Спас», здобувають навички володіння козацькою зброєю (шабля, кинджал, кий), а також стрільби з лука, арбалета, пневматичних пістолета та гвинтівки, пенбольного маркера, вправляються в метанні ножів та гранат. Вчать пластунським вмінням маскуватися, різним видам пересування по суші та воді, розвідки, способам виживання в природних умовах. І що то за козак, що не вмє на коні «реп'яхом» сидіти! Козачата вчать їздити верхом на конях під керівництвом досвідчених тренерів з кінного центру «Запорозький Спас». Коні постійно перебувають біля табору і «спасівці» не тільки навчаються козацькій їзді верхи, а також вчать доглядати за кіньми. За сталою традицією останній день починається на Зоряній могилі, де «спасівці» зустрічають схід сонця.

У школі «Спас» діти мають можливість відпочивати з користю, вивчаючи історію краю і закладаючи основи свого світогляду на майбутнє. Саме тому школа «Спас» плідно співпрацює з Запорізьким обласним центром патріотичного виховання молоді, запорізьким обласним відділом Товариства сприяння обороні України, з ветеранськими організаціями Запоріжжя, із Запорізьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, із Запорізьким національним університетом. Підсумки цієї співпраці розглядалися на VII Міжнародній науково-практичній конференції з питань патріотичного виховання молоді в умовах інтеграційних процесів, яка відбулася 7-8 листопада 2013 року в Запоріжжі. А 9 листопада в місті Запоріжжі

відбувся Кубок Запорізької області з українського рукопашу «Спас» пам'яті Нестора Махна серед юнаків 11-18 років та дорослих. Мета і завдання цього заходу:

1. Розвиток та популяризація козацького бойового мистецтва «Спас».
2. Виявлення найсильніших команд та бійців Запорізької області з рукопашу «Спас».
3. Патріотичне виховання підростаючого покоління.

Тут перелічені деякі заходи, які проводять спасівці зі своїми вихователями, педагогами, наставниками понад 15 років.

Такими визнаними громадськістю міста Запоріжжя педагогами є керівники шкіл і організацій: В. Наріжний, (школа «Джур»), А. Шеремет («Молода Січ»), К. Рижов (школа «Спас»), О. Притула – президент Всеукраїнської громадської організації «Спас».

Таким чином, формування національно-патріотичної свідомості сучасного українського юнацтва здійснюється під впливом трьох основних факторів:

1. Давніх козацьких традицій, які реалізуються у сучасній діяльності козацьких організацій.
2. Традицій, сформованих у процесі здійснення виховної роботи сьогодення.
3. Досвіду, який є умовою впровадження козацьких традицій минулого та сучасного з метою формування особистості громадянина та патріота незалежної України.